

Σεμ. 1. Εισαγωγή: η θέση των Νόμων στην πλατωνική σκέψη

05.10.2016

Ο φιλόσοφος

Πλάτων (427-347 π.Χ.), αριστοκρατική καταγωγή, πελοποννησιακός πόλεμος (431-404 π.Χ.), ολιγαρχία των Τριάκοντα (404 π.Χ.), καταδίκη Σωκράτη για ασέβεια (399 π.Χ.), απέχθεια για τη δημοκρατία και τους δημαγωγούς.

Η δράση του

Θεμελίωση Ακαδημίας, επιστημονική και φιλοσοφική δραστηριότητα, κύκλος μαθητών. Αποτυχημένη προσπάθεια για εφαρμογή του πολιτικού πλάνου - ταξίδια στη Σικελία, γνωριμία με Δίωνα, επιστροφή στην Αθήνα.

Η επιρροή του Σωκράτη

Ορισμός εννοιών, ειρωνεία, έμφαση στα ηθικά ερωτήματα, σωκρατικός έλεγχος, το παράδοξο της ταύτισης αρετής και γνώσης (*οὐ γὰρ ἐκὼν ἀμαρτάνει*), κριτική σε σοφιστές και ρήτορες.

Το έργο

Διαλογική μορφή και δραματικότητα. Διαίρεση σε πρώιμους ή απορητικούς διαλόγους (παρουσία Σωκράτη, μελέτη εννοιών, αδιέξοδο), διαλόγους της μέσης περιόδου (δραματικό στοιχείο, διαλεκτική αναζήτηση αλήθειας), και διαλόγους της ύστερης περιόδου (δογματική έκθεση διανοημάτων, απουσία Σωκράτη).

Πολιτεία: αναζητώντας την ιδεατή πόλη

Διαφορετικοί ορισμοί της δικαιοσύνης, η πόλη ως παράδειγμα, αναλογία πόλης και ψυχής. Αρμονία συνόλου, κατανομή διακριτών ρόλων, ιεράρχηση τάξεων.

Ορισμός: *τὰ αὐτοῦ πράττειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν δικαιοσύνη ἐστί.*

Δημιουργοί - *ἐπιθυμητικόν*, επίκουροι - *θυμοειδές*, φύλακες - *λογιστικόν*.

Σύνδεση φιλοσοφίας και πολιτικής: αν δεν βασιλεύσουν στις πόλεις οι φιλόσοφοι ή δεν φιλοσοφήσουν γνησίως οι πολιτικοί άρχοντες, καμία πόλη δεν μπορεί να ευτυχήσει.

Ιδεατό σύστημα, μη λεπτομερής συζήτηση για τα πρακτικά ζητήματα της εφαρμογής.

Νόμοι: θεμελιώνοντας την ιδεατή πόλη

Τελευταίο έργο Πλάτωνα (ανάμεσα στο 350 και 340 π.Χ), διαίρεση σε 12 Βιβλία, πιθανόν ανολοκλήρωτο, έλλειψη δραματικότητας, απουσία Σωκράτη.

Οι πρωταγωνιστές: ανώνυμος Αθηναίος ξένος (απηχεί τις πλατωνικές θέσεις και τις εκθέτει κάπως δογματικά), Κλεινίας (καταγωγή από Κρήτη), Μέγιλλος (καταγωγή από Σπάρτη), ο ρόλος των δύο τελευταίων είναι συνήθως να συμφωνούν με τα λεγόμενα του συνομιλητή τους και να θέτουν σύντομα ερωτήματα.

Δραματικός χρόνος και τόπος: μέσα του τετάρτου αιώνα, Κρήτη, περίπατος προς το Ιδαίον.

Θέμα συζήτησης: Η οικοδόμηση μιας φανταστικής πολιτείας η εύρυθμη λειτουργία της οποίας εξαρτάται από μια ιδεατή νομοθεσία.

Από τον ιδεαλισμό της *Πολιτείας* στον ρεαλισμό των *Νόμων* και από τη θεωρητική αναζήτηση στα πρακτικά ζητήματα της εφαρμογής (π.χ. οι φύλακες της *Πολιτείας* και το Νυχτερινό Συμβούλιο των *Νόμων*).

Προκαθορισμένος πληθυσμός και έκταση, οικονομία βασισμένη στην πρωτογενή παραγωγή, περιορισμένο εμπόριο, ελεγχόμενες σχέσεις με ξένους.

Απαράλλακτοι νόμοι, χρήση προοιμίων, λεπτομερής περιγραφή όλων των διατάξεων, ποινές, ο εποπτικός ρόλος του Νυχτερινού Συμβουλίου.

Ιστορία των νόμων στην αρχαία Ελλάδα

Εθιμικό δίκαιο και άγραφοι κανόνες, ο ρόλος των βασιλέων στην απονομή δικαίου, ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον, το ανθρώπινο και το θεϊκό δίκαιο.

Η εμφάνιση γραπτών νόμων (πρακτικά ζητήματα, έλεγχος εξουσίας αρχόντων, προστασία αδύναμων).

Ο ρόλος του νομοθέτη και η διαφύλαξη της κοινωνικής ισορροπίας (π.χ. οι μεταρρυθμίσεις του Σόλωνα στην Αθήνα).

Η διδασκαλία των σοφιστών, διάκριση ανάμεσα σε *νόμω* και *φύσει*.

Ερωτήσεις

1. Ποιοι ιστορικοί λόγοι και ποια προσωπικά βιώματα διαμόρφωσαν την πολιτική σκέψη του Πλάτωνα;
2. Ποια είναι η σχέση των *Νόμων* και της *Πολιτείας* του Πλάτωνα;
3. Πώς οι νόμοι διασφαλίζουν την αρμονία στην πλατωνική πόλη;
4. Είναι ελεύθεροι οι πολίτες της πλατωνικής πόλης;
5. Είναι οι νόμοι προϊόν κοινωνικής συμφωνίας ή έχουν θεία προέλευση κατά τον Πλάτωνα;